

Saaristomeren kansallispuistoa laajennettava

Ympäristöministeriö ilmoitti viime vuonna harkitsevansa kansallispuistoverkon kehittämistä. Yhtenä esityksenä mukana oli Saaristomeren ja Selkämeren kansallispuistojen laajentaminen ja suojelun kehittäminen. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa tarvitaan paitsi uusia kansallispuistoja, myös nykyisten kehittämistä. Monet Etelä-Suomen kansallispuistot ovat jääneet liian pieniksi ekologiseen tarpeeseen nähden.

Ympäristöministeriö päätti ottaa Saaristomeren kansallispuiston tilanteen tarkempaan tarkasteluun osana kansainvälistä suojelun ja tutkimuksen edistämisen Suomenlahti 2014 -teemavuotta. Samassa yhteydessä tarkastellaan Itäisen Suomenlahden ja Tammisaaren kansallispuistojen tilannetta sekä Porkkalan kansallispuiston perustamisen mahdollisuuksia.

Saaristomeri on biologisesti ja maisemallisesti maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen. Saaristomeren kansallispuistossa luonnon monimuotoisuus on korkeampi kuin millään muulla vastaavan kokoisella alueella Suomessa. Uhanalaisten lajien ja luontotyyppien määrä on poikkeuksellisen korkea. Saaristomerellä yhdistyvät monet harvinaiset terrestriiset ja akvaattiset luontotyypit ja yhdessä ne muodostavat hyvin monipuolisen elinympäristöjen kokonaisuuden.

Saaristomeren luontotyypeistä erityisen arvokkaita ovat tervalepikot, lehdot, perinnebiotoopit, fladat ja vedenalaiset hiekkasärkät. Moni näistä luontotyypeistä on omaleimainen nimenomaan Saaristomerelle, joten niiden tai niissä elävien lajien suojelu ei onnistu muualla Suomessa.

Alueella on suuri hyödyntämätön potentiaali luontomatkailun ja virkistyskäytön kannalta. Tätä kautta aluetaloudellista vaikutusta voitaisiin kasvattaa merkittävästi nykytilanteesta, sillä tutkimuksen mukaan kansallispuistoon tehdyt valtion panostukset tulevat takaisin kymmenkertaisena. Jatkuvasti lisääntyvä loma-asuntojen rakentaminen rajaa saaria ja rantoja pois julkisesta käytöstä ja siksi kansallispuiston kehittäminen on erittäin tärkeää.

Vuonna 1983 perustettuun Saaristomeren kansallispuistoon kuuluu saaria tällä hetkellä noin 3500 hehtaaria, vaikka puistoa perustettaessa tieteellisesti arvokkaaksi maa-alueeksi määritettiin Suomen Akatemian tutkimushankkeessa 6000 hehtaaria. Pitkälti yli 1000 hehtaaria kaikkein arvokkaimpiakin alueita on edelleen kokonaan vailla suojelua. Kansallispuisto on siis toistaiseksi jäänyt aivan liian pieneksi. Samaan aikaan kesämökkien määrä alueella on moninkertaistunut, joka pirstoo aiemmin yhtenäisiä maa-alueita ja vähentää luonnontilaisia seutuja.

Kansallispuiston yhteistoiminta-alueen maapinta-alasta on suojeltu vain 23 prosenttia, joten suurin osa tästä alueesta on siis suojelematonta yksityismaata. Tulee myös muistaa, että yhteistoiminta-alue kattaa vain osa laajemmasta Saaristomeren saaristosta, jossa suojeluaste on muutaman prosentin luokkaa. Valtio voisi kuitenkin ostaa vapaaehtoisilla maakaupoilla maata Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta ja liittää ne osaksi kansallispuistoa.

Saaristomeren kansallispuiston kehittämisen pohjana ovat Natura 2000-verkoston alueiden rajaukset valtioneuvoston vuoden 1998 päätöksen mukaisesti. Näiden maapinta-ala on 5955 hehtaaria, mutta niiden toteuttamistapa vaihtelee. Vaikka Natura-verkoston tavoitetaso on virallisesti hyväksytty, osalle Natura-alueiden saaria on alettu rakentaa loma-asuntoja ja kansallispuiston toteutuminen alkuperäisessä ja Natura 2000-verkostoon hyväksytyssä muodossa on vakavasti uhattuna. Myös arvokkaiden vedenalaisten luontokohteiden suojelu on hyvin puutteellista, vaikka sen pitäisi olla eräs kansallispuiston päätavoitteista.

Ympäristöministeriön tulisi pikaisesti valmistella valtioneuvoston periaatepäätös, jolla Saaristomeren kansallispuiston tavoitepinta-alaksi vahvistettaisiin aiempiin selvityksiin perustuen noin 6000 ha saaria. Saaristomeren alueen Natura 2000 -verkoston kohteiden toteuttaminen olisi saatava nopeasti päätökseen. Kyseessä on laajin, vielä suojelemattomien Natura-kohteiden keskittymä Suomessa. Suojelu tulisi toteuttaa ostamalla alueet valtiolle, jolloin tarvittavat hoito- ja käyttötoimet sekä valvonta olisi helpompi järjestää. Natura-alueille ja kuntien yleiskaavoissa suojelluille alueille ei tule sallia enää yhtään uutta loma-asuntoa.

Ympäristöministeriön pitäisi ohjeistaa ja resursoida ELY-keskusta ostamaan kansallispuiston yhteistoiminta-alueella myyntiin tulevia alueita sekä loma-asuntotontteja. Vain tällä tavoin on mahdollista varmistaa, että Saaristomerellä säilyy riittävän suuria yhtenäisiä luonnonympäristön aluekokonaisuuksia, joilla on merkitystä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja virkistyskäytön kannalta. Saariston luonnontilaisuus ja erämaisuus ovat muuten vakavasti uhattuina.

Tästä on kysymys:

1. Saaristomeren luonnon monimuotoisuus on Suomen rikkainta.
2. Saaristomeren kansallispuisto on jäänyt liian pieneksi ekologiseen tarpeeseen ja aiempiin suunnitelmiin nähden.
3. Ympäristöministeriö on ruvennut myöntämään poikkeuslupia loma-asuntojen rakentamiselle suojeluun varatuille kohteille.

Panu Kunttu

Kirjoittaja on WWF Suomen metsäasiantuntija ja kemiönsaarelainen ekologi